

Dokument ze zasedání

A8-0403/2018

27.11.2018

ZPRÁVA

o doporučení Evropského parlamentu Radě, Komisi a místopředsedkyni Komise, vysoké představitelce Unie pro zahraniční věci a bezpečnostní politiku o obraně akademické svobody v rámci vnější činnosti EU (2018/2117(INI))

Výbor pro zahraniční věci

Zpravodaj: Wajid Khan

OBSAH

	Strana
NÁVRH DOPORUČENÍ EVROPSKÉHO PARLAMENTU	3
JMENOVITÉ KONEČNÉ HLASOVÁNÍ V PŘÍSLUŠNÉM VÝBORU	11

NÁVRH DOPORUČENÍ EVROPSKÉHO PARLAMENTU

Radě, Komisi a místopředsedkyni Komise, vysoké představitelce Unie pro zahraniční věci a bezpečnostní politiku o obraně akademické svobody v rámci vnější činnosti EU (2018/2117(INI))

Evropský parlament,

- s ohledem na Smlouvu o Evropské unii (SEU) a Smlouvu o fungování Evropské unie (SFEU),
- s ohledem na Listinu základních práv Evropské unie, a zejména na článek 13 této listiny,
- s ohledem na strategický rámec a akční plán EU pro lidská práva a demokracii (11855/2012), který přijala Rada pro zahraniční věci dne 25. června 2012,
- s ohledem na obecné zásady EU v oblasti lidských práv ohledně svobody projevu on-line a off-line přijaté Radou pro zahraniční věci dne 12. května 2014,
- s ohledem na výroční zprávu EU o lidských právech a demokracii ve světě v roce 2016 a na politiku Evropské unie v této oblasti,
- s ohledem na doporučení týkající se statusu vyučujících na vysokých školách, které přijala Generální konference Organizace OSN pro vzdělání, vědu a kulturu (UNESCO) na svém 29. zasedání ve dnech 21. října až 12. listopadu 1997,
- s ohledem na Limskou deklaraci o akademické svobodě a akademické nezávislosti vysokoškolských institucí přijatou Světovou univerzitní službou v září roku 1988,
- s ohledem na rezoluci 29/7 o právu na vzdělání, kterou přijala Rada OSN pro lidská práva na svém 42. zasedání dne 2. července 2015,
- s ohledem na obecnou připomínku č. 13 Výboru OSN pro hospodářská, sociální a kulturní práva přijatou dne 8. prosince 1999 na jejím dvacátém prvním zasedání,
- s ohledem na stanovisko Benátské komise č. 891/2017,
- s ohledem na zprávy vnitrostátních, evropských a mezinárodních nevládních organizací a zejména na zásady státní odpovědnosti za ochranu vysokoškolského vzdělávání před útoky,
- s ohledem na svá předchozí usnesení týkající se základních práv,
- s ohledem na Mezinárodní pakt o občanských a politických právech,
- s ohledem na Všeobecnou deklaraci lidských práv,
- s ohledem na článek 113 jednacího řádu,

- s ohledem na zprávu Výboru pro zahraniční věci (A8-0403/2018),
- A. vzhledem k tomu, že organizace UNESCO definuje akademickou svobodu jako právo vyučujících na vysokých školách na svobodu výuky a diskuse bez omezování jakoukoli předepsanou doktrínou, svobodu provádět výzkum a šířit a zveřejňovat jeho výsledky, právo svobodně vyjadřovat názor na instituci nebo systém, v němž pracují, právo nepodléhat institucionální cenzuře a svobodně se zapojovat do profesních nebo zastupitelských akademických orgánů;
- B. vzhledem k tomu, že právo na vzdělání je zásadní pro požívání všech ostatních lidských práv a pro dosažení udržitelného rozvoje; vzhledem k tomu, že toto právo lze požívat pouze v prostředí akademické svobody a akademické nezávislosti vysokoškolských institucí;
- C. vzhledem k tomu, že Linská deklarace o akademické svobodě a akademické nezávislosti vysokoškolských institucí definuje akademickou svobodu jako svobodu členů akademické obce – zahrnující všechny osoby, které vyučují, studují, bádají a pracují v institucích vysokoškolského vzdělávání – jednotlivě nebo kolektivně v rámci hledání, rozvoje a předávání poznatků prostřednictvím výzkumu, studia, diskuse, dokumentace, produkce, tvorby, výuky, přednášek a psaní;
- D. vzhledem k tomu, že tato definice musí být založena na základních demokratických hodnotách, včetně zásad rovnoprávného přístupu a nediskriminace, kritického a nezávislého myšlení, odpovědnosti, institucionální autonomie a sociální odpovědnosti; vzhledem k tomu, že bez akademické svobody, která umožňuje informovanou diskusi, nemůže existovat žádná demokracie;
- E. vzhledem k tomu, že akademická svoboda je klíčovým prvkem pro pokrok směrem k udržitelnému rozvoji, zejména pro dosažení cílů udržitelného rozvoje zakotvených v Agendě pro udržitelný rozvoj 2030, v níž kvalitní vzdělávání, vědecký výzkum a inovace zaujímají ústřední místo;
- F. vzhledem k tomu, že akademická nezávislost je nezbytným předpokladem pro to, aby vzdělávací instituce řádně fungovaly; vzhledem k tomu, že akademická svoboda vyžaduje stálou a řádnou ochranu před nepatřičným tlakem ze strany státu nebo před obchodními zájmy;
- G. vzhledem k tomu, že akademická svoboda – včetně jejích hlavní složek, tj. svobody myšlení, přesvědčení, projevu, sdružování, cestování a výuky – přispívá k vytváření prostoru, v němž může každá otevřená a stabilní pluralitní společnost svobodně přemýšlet, klást otázky, vytvářet, přijímat a šířit znalosti;
- H. vzhledem k tomu, že útoky na akademickou svobodu narušují výzkum, studium, výuku, veřejnou diskusi a právo na vzdělání, snižují akademickou kvalitu a oslabují sociální, politický, hospodářský i kulturní rozvoj; vzhledem k tomu, že odpovědi na společenské otázky by se měly hledat prostřednictvím rozumu, důkazů a přesvědčování;
- I. vzhledem k tomu, že právo na vzdělání, výuku a výzkum lze plně využít pouze v prostředí akademické svobody;

- J. vzhledem k tomu, že akademická obec a vzdělávací instituce jsou stále více zranitelné vůči zásahům, tlaku nebo represím ze strany států, podnikatelského sektoru nebo nestátních subjektů; vzhledem k tomu, že po celém světě jsou každoročně hlášeny stovky útoků na univerzity, instituce vysokoškolského vzdělávání a jejich členy, včetně vražd, násilí, zmizení, neoprávněného věznění či zadržování, nespravedlivého stíhání, ztráty postavení, neoprávněného propuštění či vyloučení ze studia, omezení cestování nebo pohybu a dalších extrémních nebo systematických hrozeb; vzhledem k tomu, že k porušování akademických svobod dochází i v členských státech Evropské unie a u jejich nejbližších partnerů;
- K. vzhledem k tomu, že škrty ve veřejném financování vzdělávání, včetně vysokoškolského vzdělávání, a následná potřeba alternativních zdrojů příjmů ohrožují akademickou svobodu, zejména pokud takové externí financování pochází od autokratických režimů v zahraničí nebo nadnárodních společnostech;
- L. vzhledem k tomu, že zahraniční vzdělávací instituce v Evropské unii čelí útokům vnitrostátních vlád a narušení akademické svobody;
- M. vzhledem k tomu, že snahy kontrolovat nebo umlčet vysokoškolské instituce či jejich vyučující, studenty a zaměstnance zdaleka nemíří jen na přímo dotčené jednotlivce a instituce, ale významně ovlivňují společnost prostřednictvím omezování prostoru pro širší demokratickou účast, svobodu projevu a posilování postavení všech občanů a zbavují budoucí generace vysoce kvalitních akademických a výzkumných pracovníků;
- N. vzhledem k tomu, že účinné provádění práva na vzdělání a zajištění akademické svobody vyžaduje, aby státy zajistily odpovídající a spolehlivou úroveň financování do vzdělávání; vzhledem k tomu, že politiky v oblasti finančních a hospodářských úsporných opatření vážně oslabily akademickou svobodu a nadále tak činí po celém světě, a to i v rámci EU;
- O. vzhledem k tomu, že porušení akademické svobody jsou jen zřídka řešena v rámci problematiky lidských práv, což zčásti odráží nedostatečnou znalost otázek akademické svobody mezi obhájci lidských práv, a zčásti také skutečnost, že se žaloby často zaměřují na jiná práva, která jsou porušována, jako je svoboda projevu nebo přesvědčení; vzhledem k tomu, že standardy v této oblasti nejsou dostatečně rozvinuty a případy porušování akademické svobody často nejsou hlášeny;
- P. vzhledem k tomu, že je obecně třeba zvýšit povědomí o významu akademické svobody jakožto nástroje na podporu demokracie, respektování právního státu a odpovědnosti, a vytvářet příležitosti k posilování kapacit umožňujících její prosazování a ochranu;
- Q. vzhledem k tomu, že je důležité chápat útoky na akademickou svobodu a uznat je jako celosvětovou hrozbu a podporovat uznávání dotčených akademiků a studentů nejenom jako jednotlivců, jejichž práva jsou porušována, ale také jako obhájců lidských práv, kteří jsou napadáni; vzhledem k tomu, že je na mezinárodní a vnitrostátní úrovni třeba důrazněji reagovat, a to jak v rámci samotného vysokoškolského vzdělávání, tak i v rámci občanské společnosti a široké veřejnosti;
- R. vzhledem k tomu, že mnoho ohrožených akademiků a studentů nemůže získat přístup k příležitostem poskytovaným programy EU pro akademickou mobilitu a obháje

lidských práv, jelikož nesplňují přijímací kritéria nebo je pro ně velmi složité dodržet obecné přijímací postupy, požadavky a harmonogramy;

- S. vzhledem k tomu, že omezení financování v rámci programů EU omezuje možnosti organizací a univerzit v EU podporujících studenty a akademiky, kteří čelí riziku nebo opustili své země kvůli hrozbě stíhání za svou akademickou angažovanost; vzhledem k tomu, že tyto organizace a univerzity potřebují pro svou činnost a své iniciativy více pomoci;
- T. vzhledem k tomu, že se EU zavázala k podpoře a ochraně lidských práv, demokratických institucí a právního státu po celém světě; vzhledem k tomu, že akční plán EU pro lidská práva a demokracii vyzývá k účinnější politice EU na podporu lidských práv a demokracie, včetně posílení účinnosti dialogů o lidských právech, zlepšení viditelnosti a dopadu strategií v oblasti lidských práv pro jednotlivé země, zaměření na účinné provádění obecných zásad EU v oblasti lidských práv a zlepšování veřejné diplomacie a komunikace o lidských právech;
1. doporučuje Radě, Komisi a místopředsedkyni Komise, vysoké představitelce Unie pro zahraniční věci a bezpečnostní politiku následující:
- a) výslovně uznávat význam akademické svobody ve veřejných prohlášeních, politikách a opatřeních souvisejících s vnější činností EU, včetně uznání zásad, že myšlenky nepředstavují trestné činy a kritický diskurz neznamená nelояálnost, ale nezbytnou součást demokratické společnosti a jejího rozvoje, a současně uznávat, že nezávislost vzdělávacích institucí by měla být vždy chráněna a že akademická svoboda hraje zásadní roli v rozvoji lidstva a moderní společnosti;
 - b) uznávat, že nároky na akademickou svobodu spadají pod platné právo v oblasti lidských práv vyplývající z práva na vzdělání a práv na svobodu projevu a názoru; připomínat, že akademická svoboda zahrnuje i svobodu akademických pracovníků šířit informace, provádět výzkum a rozšiřovat znalosti a pravdu bez omezení, dále svobodu vyjadřovat myšlenky a názory, i pokud jsou kontroverzní nebo nepopulární, v oblastech jejich výzkumu a odborných znalostí, a že to může zahrnovat zkoumání fungování veřejných institucí v daném politickém systému a jejich kritiku;
 - c) veřejně zdůrazňovat problém útoků na akademickou svobodu, včetně jejich negativních dopadů; vyjadřovat znepokojení nad zranitelností akademické obce vůči nepříznivým zásahům vnitrostátních orgánů a soukromých subjektů či zásahům vedeným firemními zájmy; připomínat odpovědnost jednotlivých zemí za zaručení akademické svobody, jednat v souladu s tím, jakož i proaktivně chránit vysokoškolské instituce, akademické pracovníky a studenty před útoky bez ohledu na jejich původ a povahu;
 - d) zajistit, aby orgány EU a zástupci členských států, kteří navštěvují třetí země, byli informováni o stavu akademické svobody;
 - e) prokazovat podporu institucím, zaměstnancům a studentům, kteří jsou ohroženi nebo se stali obětí nátlaku nebo násilných útoků, a takové útoky veřejně odsuzovat prostřednictvím vznesení této otázky na všech úrovních, mimo jiné prostřednictvím prohlášení, návštěv, pozvánek k veřejným vystoupením, sledování

soudních řízení a kontroly vězeňských podmínek a konkrétních odkazů na jednotlivé případy ohrožených členů vysokoškolské komunity;

f) podporovat rovný přístup do akademické komunity bez ohledu na etnický původ, kastu, postižení, státní občanství, náboženské přesvědčení, genderovou identitu, sexuální orientaci nebo jiný status; věnovat zvláštní pozornost při jednání s třetími zeměmi podpoře odstranění diskriminace na základě pohlaví a všech forem násilí a pomoci při uplatňování rovnosti žen a mužů a práva na vzdělání pro všechny;

g) zdůraznit, že útoky na akademickou svobodu mohou mít rovněž podobu kybernetických útoků, neboť akademičtí pracovníci dnes k vyjádření svých myšlenek a názorů stále více využívají internet a sociální média;

h) zmiňovat akademickou svobodu na různých úrovních politického dialogu, včetně dialogů o lidských právech a konzultací s partnerskými zeměmi; zvýšit diplomatické úsilí při dvoustranných i vícestranných jednáních s partnerskými zeměmi, pokud jde o závažné případy ohrožení akademické svobody nebo útoků na tuto svobodu a zejména o násilné útoky na vysokoškolské instituce a na jejich členy, včetně diskriminačních politik a postupů, nepřiměřeného omezování výzkumu nebo projevu, nespravedlivého stíhání nebo zadržování, a omezení práva na zakládání odborových organizací a vstup do nich; podporovat partnerské země v tom, aby stanovily rámec pro akademickou svobodu a institucionální autonomii a aby monitorovaly uplatňování těchto základních práv; zajistit, aby všechny dohody o mezinárodní spolupráci s partnerskými zeměmi tyto zásady uplatňovaly;

i) povzbudit všechny státy, aby učinily to, co již provedla většina členských států EU, tj. schválily a uplatňovaly prohlášení o bezpečných školách a doprovodné pokyny pro ochranu škol a univerzit před vojenským využitím v době ozbrojeného konfliktu, což je vodítko pro odpovědnost za ochranu základních hodnot, zejména akademické svobody a institucionální autonomie, v souvislosti s násilnými a donucovacími útoky na vysokoškolské vzdělávání;

j) spolupracovat s OSN, Radou Evropy, mezinárodními agenturami, občanskou společností a vysokoškolskými komunitami s cílem vytvořit mechanismus pro monitorování a hlášení útoků na vysokoškolské vzdělávání a jednotlivé akademiky a jejich nepřiměřeného omezování; posílit a propagovat monitorování s cílem zvýšit povědomí o tomto problému, pohnat pachatele k odpovědnosti a snažit se více předcházet útokům na akademickou svobodu a reagovat na ně;

k) zapojit se do pravidelného dialogu s vysokoškolskými komunitami a organizacemi, jejichž posláním je chránit vysokoškolské komunity a podporovat akademickou svobodu, a podporovat tento dialog s cílem vytvořit nejlepší politické rámce, iniciativy pro akademickou svobodu a strategie pro její prosazování;

l) přispívat k rozvoji kapacit umožňujících rychlé, důkladné a transparentní vyšetřování případů porušení akademické svobody, zejména v situacích zahrnujících násilné útoky; zintenzivnit úsilí, pokud jde o předcházení útokům na akademickou svobodu a o reakci na ně, a vynaložit veškeré úsilí nezbytné k tomu, aby se pachatelé dostali před soud;

- m) podporovat činnost v oblasti výzkumu a poradenství zaměřenou na úpravu právních a správních předpisů, které nadměrně omezují akademickou svobodu nebo akademickou nezávislost vysokoškolských institucí, a propagovat institucionální autonomii jakožto jeden ze způsobů ochrany systémů vysokoškolského vzdělávání před zásahy nebo útoky státu, firemní sféry či nestátních subjektů a ochránit vysokoškolské vzdělání před politizací a ideologickou manipulací;
- n) zvýšit diplomatické úsilí při dvoustranných i vícestranných jednáních s partnerskými zeměmi, pokud jde o závažné případy ohrožení akademické svobody nebo útoků na tuto svobodu, zejména o násilné útoky na vysokoškolské instituce a na jejich členy, včetně diskriminačních politik a postupů, nepřiměřeného omezování výzkumu nebo projevu, nespravedlivého stíhání nebo zadržování;
- o) přezkoumat stávající mechanismy na podporu a ochranu obhájců lidských práv s cílem rozvinout kapacity umožňující určovat případy zahrnující útoky na akademickou svobodu a poskytovat pomoc v těchto situacích, včetně ochrany a podpory v nouzi, mimo jiné prostřednictvím fyzické ochrany, právní a vizové podpory, lékařské podpory, sledování soudních řízení a kontroly vězeňských podmínek, poradenství a lobbování a dlouhodobé podpory během exilu; vyzývá zejména k tomu, aby evropský nástroj pro demokracii a lidská práva zahrnul mezi své priority prosazování akademické svobody a podporu ohrožených členů akademické obce;
- p) přezkoumat stávající programy a zdroje zaměřené na akademickou mobilitu a další formy vzdělávání a spolupráce v oblasti výzkumu, včetně jejich kritérií, přijímacích postupů, požadavků, lhůt a harmonogramů, s cílem odstranit překážky, které by mohly jinak kvalifikovaným ohroženým akademikům nebo studentům bránit v přístupu k příležitostem, pracovním umístěním nebo jiným zdrojům poskytovaným těmito programy; podporovat stávající projekty financované Evropskou unií, jako je např. „Academic Refuge“, které usilují o zvýšení povědomí o významu akademické svobody v oblasti vysokoškolského vzdělávání a o důsledcích pro společnost jako celku, je-li tato svoboda potlačena;
- q) zajistit, aby programy makrofinanční pomoci EU určené třetím zemím a politiky evropských finančních institucí nenarušovaly akademickou svobodu prostřednictvím podpory politik, které snižují přidělování vnitrostátních příjmů odvětví vzdělávání;
- r) vytvářet nové iniciativy v rámci stávajících a budoucích programů, pokud možno jako iniciativy spolupráce vyvinuté a financované Unií prostřednictvím jejich rozpočtů na jiné oblasti než vzdělání a výzkum, například nástroj předvstupní pomoci (NPP III), programy Horizont 2020, Erasmus+ a Marie Skłodowska-Curie, pro nové programy financované EU na podporu umisťování ohrožených akademiků, studentů působících ve výzkumu a studentů s plným vzděláním, jimž byla udělena mezinárodní ochrana, do evropských vysokoškolských vzdělávacích a výzkumných institucí;
- s) podporovat probíhající normativní úsilí na regionálních a mezinárodních úrovních, a to i prostřednictvím přijetí mezinárodního prohlášení o akademické svobodě a nezávislosti vysokoškolských institucí; vybízet EU a její členské státy, aby v Radě OSN pro lidská práva přijaly iniciativu týkající se akademické svobody;

- t) zajistit nadále vysokou úroveň podpory Evropského meziuniverzitního centra a Globálního kampusu pro lidská práva a demokracii jako vlajkové lodi podpory EU, pokud jde o vzdělávání v oblasti lidských práv na celém světě;
2. pověřuje svého předsedu, aby předal toto doporučení Radě, Komisi a místopředsedkyni Komise, vysoké představitele Unie pro zahraniční věci a bezpečnostní politiku.

INFORMACE O PŘIJETÍ V PŘÍSLUŠNÉM VÝBORU⁽¹⁾

Datum přijetí	21.11.2018						
Výsledek konečného hlasování	<table style="width: 100%; border: none;"> <tr> <td style="width: 10px;">+:</td> <td style="text-align: right;">56</td> </tr> <tr> <td style="width: 10px;">-:</td> <td style="text-align: right;">5</td> </tr> <tr> <td style="width: 10px;">0:</td> <td style="text-align: right;">1</td> </tr> </table>	+:	56	-:	5	0:	1
+:	56						
-:	5						
0:	1						
Členové přítomní při konečném hlasování	<p>Michèle Alliot-Marie, Nikos Androulakis, Petras Auštrevičius, Bas Belder, Victor Boştinaru, Elmar Brok, Klaus Buchner, James Carver, Lorenzo Cesa, Georgios Epitideios, Eugen Freund, Michael Gahler, Iveta Grigule-Pēterse, Sandra Kalniete, Tunne Kelam, Wajid Khan, Stelios Kouloglou, Andrey Kovatchev, Eduard Kukan, Arne Lietz, Barbara Lochbihler, Sabine Lösing, Andrejs Mamikins, David McAllister, Francisco José Millán Mon, Javier Nart, Pier Antonio Panzeri, Demetris Papadakis, Ioan Mircea Paşcu, Alojz Peterle, Tonino Picula, Kati Piri, Julia Pitera, Cristian Dan Preda, Jozo Radoš, Michel Reimon, Sofia Sakorafa, Jean-Luc Schaffhauser, Anders Sellström, Alyn Smith, Jordi Solé, Dobromir Sośnierz, Jaromír Štětina, Dubravka Šuica, Charles Tannock, László Tóké, Miguel Urbán Crespo, Ivo Vajgl</p>						
Náhradníci přítomní při konečném hlasování	<p>Doru-Claudian Frunzulică, Ana Gomes, Takis Hadjigeorgiou, Marek Jurek, Patricia Lalonde, Antonio López-Istúriz White, David Martin, José Ignacio Salafranca Sánchez-Neyra, Marietje Schaake, Eleni Theocharous, Bodil Valero, Mirja Vehkaperä, Željana Zovko</p>						

JMENOVITÉ KONEČNÉ HLASOVÁNÍ V PŘÍSLUŠNÉM VÝBORU

56	+
ALDE	Petras Auštrevičius, Iveta Grigule-Pēterse, Patricia Lalonde, Javier Nart, Jozo Radoš, Marietje Schaake, Ivo Vajgl, Mirja Vehkaperä
ECR	Bas Belder, Charles Tannock, Eleni Theocharous, Anders Primdahl Vistisen
GUE/NGL	Takis Hadjigeorgiou, Sabine Lösing, Sofia Sakorafa, Miguel Urbán Crespo
PPE	Michèle Alliot-Marie, Elmar Brok, Lorenzo Cesa, Michael Gahler, Sandra Kalniete, Tunne Kelam, Andrey Kovatchev, Eduard Kukan, Antonio López-Istúriz White, David McAllister, Francisco José Millán Mon, Alojz Peterle, Julia Pitera, Cristian Dan Preda, José Ignacio Salafranca Sánchez-Neyra, Anders Sellström, Jaromír Štětina, Dubravka Šuica, Željana Zovko
S&D	Nikos Androulakis, Victor Boştinaru, Eugen Freund, Doru-Claudian Frunzulică, Ana Gomes, Wajid Khan, Arne Lietz, Andrejs Mamikins, David Martin, Pier Antonio Panzeri, Demetris Papadakis, Gilles Pargneaux, Ioan Mircea Paşcu, Tonino Picula, Kati Piri
VERTS/ALE	Klaus Buchner, Barbara Lochbihler, Michel Reimon, Alyn Smith, Jordi Solé, Bodil Valero

5	-
ECR	Marek Jurek
ENF	Jean-Luc Schaffhauser
NI	James Carver, Georgios Epitideios, Dobromir Sośnierz

1	0
PPE	László Tőkés

Význam zkratek:

+ : pro

- : proti

0 : zdrželi se